

ЧЕТЕТЕ „ТРУД“, ГОСПОЖИ И ГОСПОДА - ТАМ ВСИЧКО Е КАЗАНО

Утре

СРЯДА, 18 септември 2019 г.

ДАНЪЧНА
КОНСУЛТАЦИЯ
труд

труд

WWW.TRUD.BG

1 лев

МЕДИКАМЕНТИ,
СЪДЪРЖАЩИ
РАНИТИДИН, МОЖЕ ДА
СА ЗАМЪРСЕНИ С ОПАСНИ
ХИМИЧНИ СЪЕДИНЕНИЯ

страница 5

РИСК ОТ **РАК** ИМАЛО
В ЛЕКАРСТВА ЗА ЯЗВА

EMA
ЗАПОЧВА
ПРОВЕРКИ

Как броим първолаците

Задава се етническа катастрофа

ПРОФ.
ПЕТЪР
ИВАНОВ

„През учебната 2010-2011 г. за 48% от първокласниците (значи от родените през 2003 г.) у нас майчиният език не е българският“. Това обяви на 31. 01. 2011 г. в БАН тогавашният министър на образованието Сергей Игнатов. Сегашният министър Красимир Вълчев на 15. 09. 2019 г. обяви, че „между 25-30% от децата, които днес влизат за първи път в класната стая, българският език не е майчин“.

Съпоставянето на данните на двамата министри ме кара да мисля, че вторият министър се заблуждава и ползва неправилно данните на ГРАО за родените през 2012 г. български граждани, за да оповести броя на първокласниците, и твърди, че те били 60 000. А те не са толкова. Ако вземем за пример моя град Русе, има разминаване между данните на ГРАО, според които през 2012 г. са родени 1436 нови граждани там, а след трето класиране записаните първокласници сега са 1003, с 433 по-малко. Записаните са 69,8% от 7-годишните българчета от Русе. Значи около 30% на 16 септември не са в училище по различни причини, но според мен всичките отсъстващи са с майчин език, различен от българския.

Етническите българчета в първи клас са само 28 000

Следователно, първокласниците не са 60 000, а са само 40 000, с близо 1/3 по-малко от обявените. Ако приемем, че оповестеното от министъра неточно число „25-30 процента“ деца с чужд майчин език се отнасят до тези 40 000 (иначе министърът не би могъл да знае процента, тези 25-30%), то излиза, че от 40 000-те първокласници около 12 000 са циганчета и турчета, на тях българският език им е чужд език (даже и при билингвистите).

Следователно тези деца, които са етнически българчета в първи клас, са едва 28 000. Това число излиза, и ако ползваме данните на Сергей Игнатов и отчетем бързото нарастване на броя на циганите. А те сега са с около 300 000 повече оттогава (първокласниците от циганския етнос от 2010 г. сега са 16-годишни, много от тях също имат деца). Посочените през 2010 г. 48% за 10 години са станали вече 53%. Следователно етническите българчета в първи клас са 47%. Числото 28 000 е точно 47% от обявените тази година от ГРАО 60 000 седемгодишни български граждани.

Изводът е само един: България е пред катастрофа. Изчезваме от белия свят.

Американският етнограф Мартин Кейниг пред „Труд“:

Никога не се срамувайте от фолклора си и не се подценявайте

Интервю на
МАРИЕЛА БАЛЕВА

На 18. IX. в НХГ ще бъде открита документална фотоизложба от 73 фотографии на американския етнограф Мартин Кейниг. Изложбата „Ехо от Балканите XX век: Портрети и звуци от България“, която ще продължи 2 месеца, е под патронажа на вицепрезидента Илияна Йотова, а неин съставител е Иво Хаджимишев. Как е открил Валя Балканска за света, какво е преживял в България - за всичко това е разговарял ни с Мартин Кейниг.

- Как се чувствате в България, господин Кейниг, намирате ли я променена?

- В България винаги съм се чувствал прекрасно. Идвам съм шест пъти в периода 1966-1979-а, след това през 80-те години отново. Последно бях тук през 2006 г., когато представих изложба и книга. Тогава направо се разплаках... Пътувах с влака от Солун за София и не можех да повярвам на опустошението, което виждах с очите си. Сградите си бяха отишли, нямаха прозорци, нямаха покриви, всичко беше разруха. Чух от приятели, че е започнало такова опустошаване, но не ми се вярваше. Истинска разруха видях. В София имаше страшен безпорядък от паркирани коли в различни посоки и беше объркано. Сега виждам много повече ред. Давам си сметка, че всичко си има цена и тя е платена от сметката на живи хора.

- Как стана досегът ви с България, с нашите традиции и фолклор, кой Ви запали с идеята да дойдете тук, на хиляди километри от Америка?

- Някъде през 60-те година видях как танцува българския ансамбъл „Филип Кутев“. Като се дипломирах в университета, дойдох на Балканите. Пътувах чак до Турция и видях разни танци. Направих денс клуб в училището. Оттогава си спомням, че Емил Анастасов, който седеше срещу моето бюро, веднъж се обърна към мен и каза: „Господин Кейниг, като толкова много обичате фолклорните танци, защо не идете в България и не се научите да танцувате български танци?“ Попитах как да го направя, а той ми рече: „Просто оти-ваш!“ (смее се).

- Но това не е ли много наивно?

- Разбира се, че е наивно. Още същата година започнах да преподавам танци в Колумбийския университет. За мен това беше допълнителна работа, а гледах на тях и като втори ангажимент. И тогава имаше друг българин - Димитър

Константинов от Пловдив... Вижте как помня имена отпреди 50 години... Беше дошъл в Америка, за да помага на чичо си Живко Ангелушев. Като чу, че се каня да ходя в България, Живко веднага ми каза: „Мартин, ще ти напиша една бележка за брат ми и той ще ти помогне да намериш правилния път“. И ето ме тук, отивам при Борис Ангелушев (известният художник график), той се обади по телефона в БАН в Института за музика, както и в Комисията за приятелство и връзки с чужбина. И те ми предложиха 25 часа уроци по танци. Борис Ангелушев ме покани да живея в къщата му в Драгалевци... Ето така дойдох в България и започна нашата взаимна любов.

- Значи умеете да играете български хора? Кой ви се удават най-добре, с ръченицата справяте ли се?

- О-оо, разбира се, че мога да играя хора, но вече не практикувам. Играя право хоро, мъжко право хоро, трите пъти, четворно хоро, ръченица също... Не мога да кажа кое ми е любимо, зависи от музиката. Ако има истинска музика, всичко става по магически начин. Моята ориентация е по-скоро към старите стилове и към изворите на музиката. Хората, които свирят такава музика, са вътре в сърцето ми.

- Знаете ли, в България през последните години се чуват и кресливи гласове, че фолклорът ни е остарял и не е модерен, твърдят, че се срамуват от дългите хора, които се извиват по площадите на западните държави, където се събират много българи. Как тълкувате едно такова противопоставяне?

- Динамиката навсякъде по света е една и съща. Материално по-бедните държави гледат и желаят да постигнат това, което го има на Запад. Това е изкушение за тях. И то изкушава най-вече младите хора. В Америка също е така! Намирам това за доста опасно. Има

много изследвания, че такива танци привличат повече хората, които работят с мускулите и ръцете си, отколкото тези, които работят с мозъка си. Старите хора не искат да забравят тези танци и те продължават да ги играят, защото са едно много добро средство против Алцхаймер - все пак трябва много да внимаваш за стъпките... (Смее се.) Други пък нямат такава чувствителност.

- Коя е причината да се заемете да правите тази книга албум с два диска записи за България, която ще представите на 19 септември тук в София?

- Една от причините беше, че модерните българи знаят само две форми от народното творчество - хоровата музика и хореографските танци. А в албума има музика, песни, обредна музика, правена за тържества, чествания, и музика за седенки, ритуали, за Коледа. В този албум споделям, че българските традиции са много по-големи и по-богати. Но и в Америка е така. Хората от Юга не обичат тъжната музика. Тези хора, които аз показвам, отдават много повече почит на старата музика. Става дума за хората от малките селища в планината. И тъкмо тези хора днес осъзнават, че това по някакъв начин им липсва в живота. Усещам че някои градчета, села вече са почти напълно разрушени - без никакъв живот, че младите хора все по-рядко се събират да танцуват музиката, които знаят от родители и предци.

- Знаят Ви като човека, открил и показал Валя Балканска за света. Спомняте ли как стана това?

- Първо не бях сам, а двама. Работих с моята партньорка Етел Рейм и тя беше първата, която е чула Валя Балканска на Копривщенския събор през 1965 година. Тя ми каза да дойда тук и да направим един проект. Имаше една личност, която гарантираше дали ще имам успех и тя беше Евгения Камова - великолепна жена. Всичко, което исках да ми превеждат, тя ми казваше къде да отида. През 1970 и 1972 г. направих записи на две дългосвирещи грамофонни плочи. В една от тях е Валя Балканска.

- Какво изпитахте, когато чухте за първи път нейния глас?

- Първо ще Ви разкажа за групата ни. В нея бяха Вергилий Атанасов, неговият син Ники, Етел, аз и един звукозаписен инженер от САЩ. Носехме страховотно оборудване в 10 кашона, имахме дори генератор, за да се подсигурием, ако случайно няма ток, може би над 100 вида кабели. Отидохме в Смолян при Мария Чолакова. Имаше и едно момче, който беше ръководител на Смолянския танцов ансамбъл. Всички ние намерихме една празна класна стая в

Снимка ЦВЕТАН ТОМЧЕВ

училището, в нея нямаше нищо, дори стените бяха празни. Валя застана в началото на стаята, а гайдарите - бай Стефан Захманов и бай Лазар Коневски, бяха в дъното на стаята на почти 20 метра от нея. Около тях имаше един микрофон, вторият беше при Валя, имаше и трети за обща атмосфера. Тя изпя песента „Излез е Делю хайдутин“ само един единствен път, а аз, както се досещате, настързнах. Не беше необходимо да се прави втори запис, защото беше уникално. Тя и гайдарите се разбираха много добре и нямаше нужда дори да се разпяват. Ето това е историята на този запис.

- Бяхте ли чували преди тази родопска песен за Делю хайдутин?

- Да. Най-интересното за мен бе, че много преди това я бях чул в изпълнение на Надежда Хвойнева от Държавния ансамбъл. В това време българите гледаха на тази песен просто като на една от многото интересни песни, нищо повече. Тя обаче стана идеализирана и много уважавана от самите българи, след като беше избрана без връзки - казвам го категорично! - сред песните, които полетяха на борда на „Вояджър“. Това беше състезателен процес и не съм се намесвал, за да натискам за тази песен. За българите е голяма гордост, че „Излез е Делю хайдутин“ попадна в тази космическа селекция. В Америка например смятат тази песен за нещо като Ваш национален химн. Но хората често не оценяват това, което имат, докато не дойде някой от чужбина и не им каже, че то е нещо много интересно. Проектът на „Вояджър“ беше голяма сцена, не беше нещо, което правителството прави, нито пък е притиснато да го направи. Избрани са само 27 песни - според мен те трябваше да бъдат много повече, но няма съмнение, че те са едни от най-добрите от човешкото наследство.

- В България Вие сте познавали изключителни хора - Борис Ангелушев, Валери Петров, Христо Нейков. Какви бяха те във Вашите спомени?

- Прекрасни хора, всичките (*разплаква се...*) Много необикновени, човеци с принципи как да живеят, толкова мили, фини... Когато съм пътувал с Борис, сядах с него и той ме питаше къде съм бил, беше любопитен, просто искаше да знае. Те всички бяха много щедри. След като умря Борис Ангелушев, се запознах с Валери и Христо. И аз бях в тяхната къща, поканиха ме да живея с тях. Златка Дъбова също си спомням с любов. Нямах щастието да познавам брата на Христо - Атанас Нейков. А Валери е един наистина необикновен човек, незабравим приятел...

- Не се ли притеснявахте да идвате в България, все пак тук имаше друг политически режим, различен от този в Щатите? Усещате ли неприязън към Вас като към американец?

- Много внимавах никога да не се намесвам или увличам в каквито и да било истории, защото все пак работех с хора. А те си имат своите различни политически виждания. Това си беше техен бизнес, както се казва. Помогаше ми това, че не можех нищо да направя без командировъчно. Всъщност, като имам печат, всичко е наред. По този въпрос имах добър и лош опит. Много ми помагаша през всичките години Райна Кацарова, Вергилий Атанасов, Ана Илиева. Все пак бях един от първите западници, които дойдоха тук да учат вашите народни танци. Спомням си, че някой дойде в класа, в който преподавах в Колумбийския университет и учех младежите да танцуват. Имаше един журналист Георги Тодорчев - кореспондент на вестник „Работническо дело“ в Ню Йорк, който беше много добър и умен човек, имаше голямо сърце, много мил и фин (*разплаква се отново*)... Той идваше на моите концерти, на фестивалите. Много съм щастлив, че успях да направя всички тези неща, защото сега - 40 години по-късно, имам документирано всичко това, а то е в служба на българския народ. Това всъщност е едно общо българо-американско усилие, защото нямаше как да постигна всичко това без подкрепата на всички

тези хора. И държа да кажа, че бях щастлив да ги срещна и имам за приятели.

- Усещали ли сте някой от службите, от ДС да Ви следи в онези години?

- Никога! Но това съм го усещал в Румъния, цели групи ходеха след мен и те действително ми пречеха. Но тук никога не съм усещал такова нещо. Но това може би не означава, че не се е случвало, но аз наистина не съм усещал, не съм го разбирал...

- Днес ще бъде открита изложбата „Ехо от Балканите ХХ век: Портрети и звуци от България“, а утре ще бъде представен и и прекрасният Ваш албум, в който има и два диска със записи, които сте направили тук през годините. Как успяхте да запалите с дейността си вицепрезидентката Илиана Йотова, която е патрон на събитието?

- Както всички българи, които знаят какво правя, така и тя наистина се очарова и попадна под магията на тези истински искри от Вашата страна. И възприе всичко. Но това за мен е опит. Преди 20-ина години, когато се запознах с големия фотограф Иво Хаджимисhev, който е зет на изключителния Валери Петров, му показах какво правя. Когато Валери ми го представи, видях мъж с жилетка от английски туид, разбира се пихме уиски и така тръгна нашата дружба. Разбрах, че е съставител, куратор на национални изложби. „Ти гледаш на нашите хора с пресни, неуморени очи. Ти си ги измъквал извън селото, нижели са тютюн, шиели са, досега никой не им е правил фотографии...“, бяха думите му. А аз не можех да повярвам, че тези хора - моите герои, не са фотографирани досега. И тогава през 2006 г. той направи моя изложба в Етнографския музей. А идеята за сегашната изложба дойде преди няколко години от директора на авторитетния институт „Смитсоиън“. Но това беше много скъпо и аз не можех да си го позволя. И се обадох на Иво, който прие идеята.

Когато през 2005-а видях разрухата и опустошението по селата тук, разбрах, че плащате висока цена

Нашият гост

МАРТИН КЕЙНИГ е американски етнограф, който живее на остров Вашингтон, близо до Сиатъл. Започва да се интересува от фолклор и най-вече от балканските традиции като студент. Няколко пъти идва в България през 60-те и 70-те години на ХХ век и снима и записва български песни и обичаи от извора. През 2006 година в София прави изложба и издава албум с фотографии за България. Днес ще бъде представена голяма негова изложба в НХГ, която ще продължи два месеца.

- За да стигнете до тази прекрасна изложба днес в Националната художествена галерия.

- Да, но тя първо щеше да бъде представена в малка фотогалерия, после мина през НДК, за да стигне до НХГ, както казахте. С помощта на г-жа Илиана Йотова, която беше чула за мен и много харесала такава идея. Когато пристигна в Сиатъл с делегация, тя дойде до дома ми на остров Вашингтон и ѝ показах всичко... Това е, така стигнахме до днес. Преди това Иво дори живя две седмици при мен, за да може да разгледа целия ми архив от хиляди снимки. Тогава му казах и за Центъра за българска култура на Елка Русков и Иван Ташев - той работи в Майкрософт. И двамата са необикновени хора. Иво отиде и видя какво правят. Наистина има такива големи българи, които никой не подозира, че живеят в Сиатъл. Страхотни са и това е и малко да се каже за тях. Всички знаят за българите в Чикаго и Ню Йорк, но не и за тях.

- Всички ни казват, че българите сме страхотни, че сме европейци на Балканите. Но ние все се подценяваме, как го обяснявате?

- Разбира се, че сте европейци. Знаете ли, че централноевропейците имат само няколко танца и се въртят в кръг. А вие имате много - линия, кръг, в ръченицата може да имате поне 10 партньори... Дори не съм поставял на съмнение, че сте европейци. Мнозина Ваши сънародници са комплексирани може би от миналото. Подценяват се. Не се подценявайте, защото ако го правите, това вече е проблем. Познавам много нации, в националната си памет Вие пазите много травми и това е разбираемо. Но не се подценявайте. Не заслужавате да го правите. И пазете традициите си, колкото можете. Казват, че трябва да знаеш откъде идваш, за да знаеш накъде отиваш. Хората, които съм снимал, могат да осигурят връзката с един изчезнал начин на живот, който не бива да бъде забравен. Когато осъзнаем, че ни липсва, може да бъде късно.